

AMBTELIJK CONTACT



Themanummer:
Missionair kerk-zijn

Ambtelijk Contact

juli / augustus 2021 - jaargang 60

4

Ambtelijk Contact

*Studieblad ten dienste van ouderlingen en diakenen van de
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland*

Uitgave

van het Landelijk Comité ter voorbereiding van
ouderlingen- en diakenenconferenties:

P. van Duijvenbode, voorzitter
Linge 50, 2911 EK Nieuwerkerk aan den IJssel

ir. E.J. Jansen, secretaris
Verwoldsebeek 64, 8033 DC Zwolle
jns.prj@solconmail.nl

S.J. Roos, penningmeester
Burg. Patijnlaan 89b, 3705 CC Zeist
sj.roos@hetnet.nl

drs. A. Heystek
L. Mak
J. Mauritz

IBAN: NL48 INGB 0001 7261 44
ten name van penningmeester Comité
ter voorbereiding ouderlingen- en
diakenenconferenties

Abonnement:

€ 10,00 per jaar collectief
€ 12,50 per jaar persoonlijk

*Foto voorpagina: Het gemeenschapshuis in Rothem,
plaats van samenkomst van de CGK-gemeente in Bunde-Meerssen (en de vakantiegangers).*

Redactieraad:

drs. H. Korving, voorzitter
Robbenplaat 20, 8321 PA Urk
0527 687781
hkorving@cgc.nl

drs. H. de Bruijne, secretaris
van Emsthof 15, 3851 BW Ermelo
h.de.bruijne.001@hetnet.nl

mevr. drs. P.D. Baarda, coördinator recensies
Arnoldus Stamroodlaan 53, 3705 NC Zeist
030 7521753
p.d.baarda@driestar-educatief.nl

ir. E.J. Jansen, eindredacteur
Verwoldsebeek 64, 8033 DC Zwolle
tel 038 4533108
jns.prj@solconmail.nl

drs. W.A. Capellen
ds. M. Groen

Administratie:

Dienstenbureau van de Chr. Geref. Kerken
Postbus 334, 3900 AH Veenendaal
0318 58 23 50
info@cgc.nl

Inhoud

Programma 'Ambtsdrager in missieland'	3
Van de redactie	4
Het missionaire van de kerk	5
Recensie	6
Een explosie van vreugde	7
Recensies	10
Samenwerken als één geheel	11
De kerk is missionair	13
Recensie	15
Pionieren in Nederland missieland	16
Missionaire nascholing voor predikanten	18
Recensie	19
Column:	20
Profiel:	21
Recensie	22



Programma 'Ambtsdrager in missieland'

Ambtelijk Contact is deze keer gewijd aan de missionaire roeping van de kerk.

Meer weten over hoe u dit in de praktijk vorm kunt geven?

Deputaten evangelisatie bieden in het najaar een programma aan met bezinning en toerusting voor ambtsdragers en kerkelijk werkers: 'Ambtsdrager in missieland'.

Dit programma kunt u op 4 verschillende data en plaatsen volgen:

- woensdag 15-9-21, 20-22 uur, Drachten
- dinsdag 21-9-21, 20-22 uur, Veenendaal
- donderdag 30-9-21, 20-22 uur, Sliedrecht
- donderdag 7-10-21, 20-22 uur, online programma



Met medewerking van missionair consulenten Petra de Jong-Heins B.Th., ds. Jelle Nutma en ds. Peter L.D. Visser. Kosten: € 25, online € 12,50.

De inschrijving sluit telkens een week van tevoren. Verdere informatie en aanmelding: via QR-code of www.cgk.nl/ambtsdragerinmissieland | evangelisatie@cgk.nl | 0318-582364

NB: afbeelding via Pexels: gratis stockfoto's.

Van de redactie



Het nummer dat u nu in handen hebt is een themanummer over de missionaire roeping van de kerk. Een levende kerk is een wervende kerk.

In het eerste artikel laat drs. J. van 't Spijker, de missioloog van de TUA zien dat het Gods werk is, *missio Dei*. Het begint dus niet bij de mens die een actieprogramma wil uitvoeren, maar bij God Die Zijn Zoon zendt en de Geest zendt. Wel bijzonder dat God vervolgens ook mensen inschakelt om Zijn plan te volvoeren.

Drs. P.L.D. Visser, missionair consulent gaat in op de missionaire roeping van de kerk in een geseculariseerde samenleving en een afkalvende kerk. Hij wijst bij de vervulling van deze roeping op verwelkomen, opzoeken en uitzenden. Kennen we de Bijbelse vreugde die de onderliggende motivatie is om anderen daarin te doen delen?

Dr. A. Jansen, predikant te Woerden deelt ons zijn inzichten mee over 'de missionaire schijf van vijf' die handvatten geven tot bezinning.

Zouden we niet beter moeten nadenken over de vraag of de kerk wel voldoende missionair is ingericht, en hoe kunnen we dat verbeteren? Die vraag wordt besproken door drs. J. Wessels, momenteel o.a. directeur van Faith2Share.

Drs. J. Bonhof, voorheen verbonden aan de ICF-gemeente van Utrecht-W deelt zijn ervaringen aangaande interculturele kerkdiensten. Niet ieder visnet is voor elke vissoort geschikt. Pionieren vraagt soms offers en doelgerichte keuzes.

Missionair consulent ds. J. Nutma vertelt iets over de missionaire toerusting die hij als predikant heeft ontvangen en hoe hij die zocht te verwezenlijken in de praktijk.

Ook het profiel staat in het teken van de bezinning op de missionaire roeping van de kerk. Ds. de Bruijne bespreekt een omgewerkt handboek van Tim Keller, toegepast op de Nederlandse verstedelijkte situatie.

In de column worden we bepaald bij een weerbarstig stukje van de praktijk in omgang met mensen, en dat is een primaire taak van ambtsdragers. Omgaan met moeilijke mensen is een heilige kunst en een les in nederigheid. Daar kunnen we allemaal wel wat meer van gebruiken.

We hopen met dit themanummer een handreiking te bieden voor de bezinning en toerusting van de kerkenraden bij dit onderwerp. De redactie wenst u bij de lezing en verwerking van dit nummer Gods zegen toe. Laten wij volharden in de gebeden en ijverig zijn in het werk: *Uw Koninkrijk Kome, want van U is het Koninkrijk.*

Ds. H. Korving
voorzitter redactie

Het missionaire van de kerk

Wat is dat eigenlijk, en waarom kunnen we er niet omheen?



*De vraag die
in de titel van
dit artikel aan
de orde wordt
gesteld, kan je
onrustig maken.
Omdat het erop
lijkt dat het er*

*vooral om gaat dat we als kerk, landelijk
en plaatselijk, allemaal activiteiten
moeten bedenken en uitvoeren. Het
lijkt erop dat het begrip missionair met
name een opwekking is om nu dan toch
eindelijk eens aan de slag te gaan met het
missionaire werk.*

Als we het thema oppakken bij deze gedachten, zitten we meteen op een spoor dat in de Bijbel niet wordt gewezen. Ik zeg dat meteen aan het begin van dit artikel maar rechtuit. Omdat het missionaire van de kerk niet iets is van de kerk, maar – allereerst – van God. En omdat het alles te maken heeft met de plek die de kerk heeft in het heilshandelen van God.

God is missionair ten voeten uit

Daar beginnen we dan ook mee. De Bijbel laat ons zien dat God bezig is met zijn heilshandelen. Hij heeft het er niet bij laten zitten dat de mens zich in het paradijs van Hem afkeerde. Hij zocht de mens op. Dat lees je meteen in Genesis 3. En dat zoeken staat in het teken van Gods heilsplan. Want God gooit de gevallen schepping niet in de vuilnisbak, om er vanaf te zijn, maar Hij is begonnen aan het

grote werk van de verlossing en de herschepping. Dat is Gods heilsplan. En dat voert Hij zelf uit. Daar staat Hij zelf voor in. Daarom zond Hij zijn Zoon naar de aarde. Daarom kwam Christus. Om het werk dat God Hem opdroeg te volbrengen. Daarom werd de Geest gezonden, om dat werk voort te zetten en af te maken, te voltooien.

Missio Dei

Als het hierover gaat, hebben we het in de theologie over de *missio Dei*. Die term laat zien dat God zelf helemaal betrokken is en blijft in de uitvoering van het heilsplan. De *missio Dei* is, om het zo te zeggen, de dynamische expressie van het heilsplan. God zelf zorgt ervoor dat het heilsplan niet maar op de plank blijft liggen, maar dat het werkelijkheid wordt en zal worden. Lees de beloften van God er maar op na. Hij zal alles nieuw maken. En wij verwachten – omdat Hij het beloofd heeft – nieuwe hemelen en een nieuwe aarde waar gerechtigheid wonen zal.

Het is belangrijk deze grondlijn helder te trekken, omdat het laat zien waar het God om te doen is. Waar werkt God op aan? Wat is het doel van het grote heilsplan dat de drie-enige God heeft uitgedacht en dat door de Vader, de Zoon en de heilige Geest ook wordt uitgevoerd? Dat doel hangt onlosmakelijk samen met wat in de beloften van God ligt opgesloten, namelijk dat alle dingen nieuw zullen worden. Dáár gaat het God om. Dáár werkt God op aan, dat de hemel en de aarde nieuw zullen zijn, en dat Hij zelf bij de mensen zal wonen.

Het Koninkrijk is gekomen en het zal komen

Als de Bijbel over deze dingen spreekt komt meteen het beeld van het Koninkrijk van God op. Dat staat centraal. Jezus kwam – Hij zegt het zelf – om het evangelie van het Koninkrijk te brengen. Dat kun je ook anders zeggen: Hij kwam het Koninkrijk brengen. Kijk maar naar het evangelie: waar Jezus kwam werden tekenen van het Koninkrijk zicht-

baar. Hij bracht vergeving. Hij bracht genezing. Hij dreef boze geesten uit. Hij brak zelfs de macht van de dood. Zo liet Hij zien hoe het zal zijn in het Koninkrijk dat straks heel de schepping vervullen zal, als alles nieuw gemaakt is. In Christus brak het Koninkrijk door op aarde. Na zijn opstanding proclameert Hij dat Hij nu alle macht ontvangen heeft in de hemel en op aarde. Dat is: Hij regeert! Hij is Koning. En Hij werkt verder aan de definitieve en eeuwige komst ervan: straks als Hij terugkomt en als elke knie zich voor Hem buigen zal. Dan zal alles nieuw zijn. Dan zal er shaloom zijn. Echt leven.

Het Koninkrijk wordt zichtbaar

Dat is, kort gezegd, de boodschap van het Koninkrijk. Die, ook vandaag, heel concreet is. En waarin de kerk haar plaats heeft. Want wat is nu de kerk in dit hele gebeuren? De kerk is dus niet het eindpunt. Nee, in de kerk kom je die mensen tegen die geloven dat de drie-enige God echt met dit verlossende werk bezig is. Dat Hij in Jezus Christus echt dat eeuwige fundament gelegd heeft, en dat Hij door de Geest daarnaar toe werkt. Dat de toekomst in Jezus Christus eigenlijk al is aangebroken. Ja, nog steeds niet in volkomenheid. Nog steeds met allerlei lek en gebrek. Maar ze geloven dat. En ze leven er vandaag al uit. Uit de genade van God die in Christus echt is, en die hen zegt dat hun zonden echt vergeven zijn, en dat ze in en door Christus nieuwe mensen zijn. Ja, ook dat nog steeds in alle gebrokenheid. Maar het evangelie zegt het. En daarom mogen ze er vandaag al in leven; als nieuwe mensen.

De kerk laat het zien

Iemand noemde de christelijke gemeente eens de hermeneutiek van het evangelie. Hij bedoelde

daarmee dat de gemeente laat zien dat het evangelie echt is. Want als het goed is, is dat toch zo? Aan de mensen in de kerk kun je toch zien dat er inderdaad genade is voor zondaren? Aan de mensen in de kerk kun je toch zien dat het mogelijk is elkaar te vergeven? Aan de mensen in de kerk kun je toch zien wat liefde doet als het gaat om het naar elkaar omzien? Aan de mensen in de kerk kun je toch zien wat barmhartigheid is, en ontferming, en gastvrijheid, en hulp en bijstand? En zo kan ik nog wel even doorgaan ...!

Kortom, en dat bedoelde de man: aan de gemeente kun je zien dat het evangelie echt is, dat het mensen vernieuwt, en dat het mensen verandert, dat het mensen bevrijdt van de slavernij van hoogmoed en eer en ...!

Wil je weten waar het in het evangelie om gaat, kijk dan naar de mensen in de kerk.

Kijk, daar gaat het om als we het hebben over de plek van de gemeente in het heilshandelen van God, in de *missio Dei*. Want dat mag de gemeente zijn in dat heilshandelen van God dat nog steeds verder gaat totdat Jezus komt: de etalage van wat God bedoeld heeft. Dat staat God voor ogen, dat het eens helemaal zo zal zijn. En op weg naar die toekomst mag de gemeente zichtbaar maken, in woord en daad, naar binnen en naar buiten toe, dat God dit nieuwe leven echt geeft, en geven wil. Dat is het missionaire van de kerk. En ja, als je dat wegschuift, zeg je eigenlijk tegen God: laat mij maar mooi mijn oude mens blijven.

J. van 't Spijker

Drs. Jan van 't Spijker is predikant (naar art. 6) van Hoogeveen en docent missiologie aan de TUA.

Recensie

De Nederlandse Belijdenisgeschriften, Uitgeverij KokBoekencentrum, Utrecht 2020, € 9,99.
ISBN 978 90 435 33378 9.

Deze uitgave bevat de drie Nederlandse Belijdenisgeschriften (in de hertaling van 2009). Voordat een belijdenisgeschrift in tekst wordt weergegeven, is er een korte inleiding van maximaal twee bladzijden. Deze inleiding is geschreven door dr. W. Verboom. Achter in het boek is een register van trefwoorden opgenomen. Dat geeft het boekje een meerwaarde. Wie wil weten waar er in de verschillende belijdenisgeschriften gesproken wordt over bijvoorbeeld 'het geloof', krijgt in het register de betreffende informatie aangereikt.

Capellen

Een explosie van vreugde –

verlangen missionaire kerk te zijn



'Missie begint met een soort explosie van vreugde. Het nieuws dat de verworpen en gekruisigde Jezus levend is, is iets dat onmogelijk

onderdrukt kan worden. Het moet verteld worden. Wie kan zwijgen over zo'n feit? De missie van de kerk op de bladzijden van het Nieuwe Testament is als het neerdalende stof van een geweldige explosie, een radioactieve fall-out, die niet dodelijk is, maar leven-gevend.'

Het zijn woorden die Lesslie Newbigin (1909-1998) schreef, een grote naam in de zending van de 20^e eeuw. Na bijna 40 jaar als zendeling in India, werd hij nog pastor in een volksbuurt van Birmingham. Als missioloog heeft hij telkens benadrukt dat de kerk zich ernstig opnieuw moet toewijden aan de verkondiging van het Evangelie in een na-christelijke westerse cultuur. Die cultuur is niet neutraal, geleid door de objectieve feiten van de wetenschap, maar is een heidense samenleving vol met afgoden.

Gesloten wereld

Wat in de cultuur voor wetenschappelijke waarheid wordt gehouden ('wij zijn ons brein', 'dood is dood', 'een embryo jonger dan 24 weken is geen mens'), is vaak helemaal geen neutraal feit, maar

een keuze van 'geloof' in een gesloten wereld. Een wereld, geleid door natuurwetten, met een toevallige oorsprong, zonder doel en dus zonder zin. Dat levert een koude wereld op, te koud voor ons hart. Logisch dat je veel hoort over 'zingeving'. Zin moet je maken, zelf ver-zin-nen en in je leven stoppen, want waar zou je anders zin moeten vinden? Ziehier het lege hart van een westerse cultuur met alle onrust en onvrede die daaruit voortkomt.

Cijfers

In deze na-christelijke wereld, vol van afgoden, staan ook de Christelijke Gereformeerde Kerken. Het is niet voor niets dat de generale synode al jaren geleden uitsprak dat Nederland meer en meer zendingsland is geworden.

Het bijzondere van de huidige situatie is, dat enerzijds kerkverlating en anderzijds hernieuwde missionaire inzet samen opgaan. Welke cijfers geven de cgk-jaarboeken daarover?

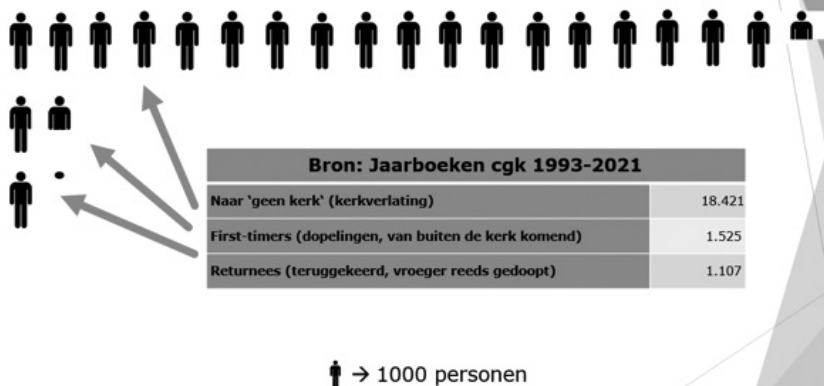
Afbeelding 1 visualiseert dit: in de periode 1993-2019 verliezen de kerken 18.421 leden die buitenkerkelijk worden. Aan de andere kant sluiten 1.525 mensen zich aan; zij waren eerst buitenkerkelijk, maar werden gedoopt met hun kinderen ('firsttimers'). Ook keerden 1.107 mensen terug naar de kerk; zij ontvingen ooit het sacrament van de doop, maar verlieten hun kerk totdat ze zich aansloten bij een plaatselijke cgk ('returnees'). Afbeelding 2 laat de ontwikkeling per jaar zien. Zichtbaar is dat de kerkverlating vanuit de cgk toeneemt, evenals (lichtjes) het aantal firsttimers. Vanaf het jaar 2000 overtreft het aantal firsttimers het aantal returnees.

Blijdschap

De vraag is nu niet of we ons laten afschrikken, ontmoedigen of uitdagen door het beeld dat de cijfers geven. De vraag moet zijn of we het Evangelie zo verstaan hebben, dat we met blijdschap (door de 'explosie van vreugde') als getuigen van Jezus Christus in deze wereld willen en kunnen

1 Lesslie Newbigin, *The Gospel in a Pluralist Society*, Grand Rapids, 1989, p.116.

Kerkverlating en missionaire vrucht (bron: jaarboeken cgk 1993-2021)



(Afbeelding 1)

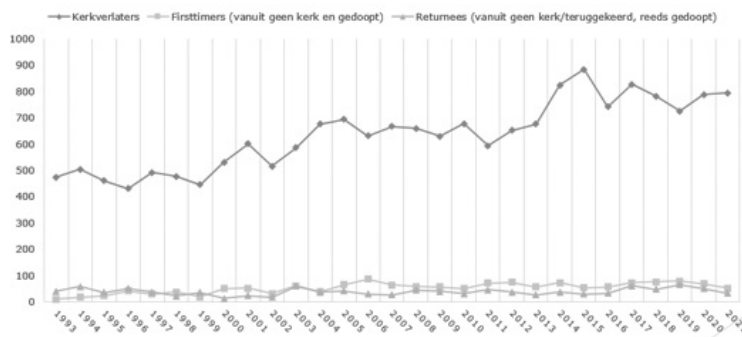
staan. Willen we meewerken in de hernieuwde missionaire inzet? Dat roept om het werk van de Heilige Geest in de kerken. Het vereist ook een stevige geestelijke basis van toerusting in verkondiging en catechese.

Onrust

Niets is begrijpelijker dan je als christen, als plaatselijke gemeente en als landelijk kerkverband

terug te trekken in je schulp. Het is de beweging van: laten we houden wat we hebben, laten we investeren in onze eigen gemeente en geestelijk leven. Laten we de wereld vooral de wereld laten. Die terugtocht brengt echter geen rust. Het Woord van God blijft wakker schudden wanneer we de Grote Opdracht lezen (Mat.28: 19), of horen over het zout en licht van de wereld (Mat.5: 13-15). Zelfs de kerkorde (art. 21) maakt onrustig: 'De kerken zullen zich met de verkondiging van het

Kerkverlating en missionaire vrucht, (bron: Jaarboeken cgk 1993-2021)



(Afbeelding 2)

Evangelie richten tot hen die van het Evangelie vervreemd zijn, alsmede tot Israël en de niet-gerstende volken.'

Verwelkomen

Er zijn drie hoofdroutes om als kerk antwoord te geven op deze missionaire roeping: verwelkomen, opzoeken en uitzenden. 'Verwelkomen' betekent dat een gemeente zich afvraagt in hoeverre zij een verwelkomende gemeente is. Nodigen we als gemeenteleden wel eens niet-christelijke vrienden, collega's of burens uit voor een activiteit van de gemeente? Zijn er eigenlijk wel geschikte momenten, activiteiten om 'nieuwelingen' voor uit te nodigen? En zo nee, wat is er voor nodig om dat wel te bieden? En als we iemand 'van buiten' uitnodigen, wat hoort, ziet en ervaart die persoon dan? Is de onderlinge gemeenschap van de kerk zo doortrokken van de liefde van Christus, dat het een verschil maakt ten opzichte van een koude wereld van 'dikke ikken'?

Opzoeken

'Opzoeken' betekent dat een gemeente niet-christenen bewust gaat dienen met daden en woorden. Het diaconaat is hier van groot belang, want het Evangelie komt niet alleen over de weg van het verkondigde Woord maar kiest in onze culturele setting misschien nog wel vaker de weg van de daad. Dat is helemaal overeenkomstig Christus' woorden over goede werken, die mensen leiden tot verheerlijking van de Vader (Mat.5: 16). En ook met Petrus' aansporing aan vrouwen om door hun 'reine levenswandel' hun echtgenoten te winnen, 'zonder woorden' (1Pet.3: 1-2).

Een gemeente die 'opzoekt' doet dat bijvoorbeeld door een voedselbank te starten, of een relatiecursus aan te bieden in een Vinexwijk, of het kinderkoor laat zingen in een woon- en zorgcentrum in de buurt. Hier kunnen kostbare relaties groeien met niet-christenen. We weten dat de Geest vaak vriendschappelijke relaties met christenen gebruikt om ongelovige mensen tot Christus te leiden. De vraag is: zijn wij als christenen bereid om te investeren in relaties met niet-christenen?

Uitzenden

De kerk in Nederland is ontstaan door uitzending van Engelse missionarissen aan het einde van de

7^e eeuw. Als we zeggen dat Nederland meer en meer zendingsland wordt, dan ligt het voor de hand deze praktijk binnenslands weer op te pakken. Vanaf ongeveer het jaar 2000 zijn er in de kerken zendingsinitiatieven genomen, toen vooral in de Randstad. Missionair predikanten of evangelisten werden door een gemeente uitgezonden, om op hoop van zegen nieuwe gemeenten te stichten.

Soms moet dat zo, wanneer er eenvoudigweg geen kerk meer is in een stad of regio. Andere keren moet dat omdat 'uitnodigen' en 'opzoeken' helaas niet van de grond komt in een gemeente. De concentratie op de eigen gemeenschap is zo sterk, dat het niet lukt een open klimaat te scheppen voor buitenkerkelijke relaties, of een diaconaal initiatief voor de naaste dichtbij te starten. 'Binnenlandse zendelingen' hebben geduld, wijsheid en luistervaardigheid nodig voor de context die ze aantreffen. Wat zijn de vragen van de mensen? Wat zijn de afgoden die ze in hun macht houden? Hoe kan het Evangelie ook voor hen als goed en bevrijdend nieuws klinken? Het zijn dezelfde vragen die Paulus ook al bezig hielden in zijn toespraak voor de Grieken in Athene (Hand. 17: 15-34).

Pioniersplekken

Inmiddels is ongeveer een dozijn kerken uit ons kerkverband bezig met, of oriënteert zich op het 'binnenlands uitzenden' van zogenoemde pioniersteams. Wanneer er op deze 'pioniersplekken' een kleine gemeenschap ontstaat, kan er op den duur een zogenoemde 'zendingsgemeente' gevormd worden (art. 21 kerkorde).

De pioniersteams krijgen begeleiding van de missionair consulenten en maken deel uit van een leergemeenschap met meer dan 100 soortgelijke teams. Met een tiental partners werken deputaten evangelisatie samen om deze leergemeenschap in te ontwikkelen.

Offeren

Leden van een pioniersteam zijn vaak 'vrijwilligers', die veel offeren van hun tijd en energie. De 'explosie van vreugde' maakt dat ze niet anders meer kunnen. De kerken hebben hen niet vaak veel te bieden als het gaat om financiële ondersteuning. Wat dat betreft zijn we als kerken nog niet gewend aan het missionair kerk-zijn, in een

na-christelijke samenleving. Daardoor kiezen kerken er vrij automatisch nog steeds voor om een groot deel van de energie, mensen en middelen toe te wijden aan expliciet binnenkerkelijk werk. Terwijl het ook mogelijk is (dat bleek hierboven bij 'verwelkomen') om binnenkerkelijk werk zo vorm te geven, dat buitenkerkelijke mensen zich ook welkom voelen.

Een explosie van vreugde - daaruit ontstaat altijd weer in een gemeente hier of daar, verlangen om

te dienen in Gods grote missionaire beweging. Mogelijk dat dit themanummer iets van dat verlangen aanvuurt of zelfs laat ontstaan. 'Ga dan heen...' (Mat.28: 19).

P.L.D. Visser

*Drs. Peter L.D. Visser is missionair consulent en missionair predikant in Veenendaal.
p.visser@cgk.nl*

Recensies

Rob van Houwelingen, Hemelse reisbegeleiding. Sporen van engelen in het Nieuwe Testament. Uitgeverij Kokboekencentrum, Utrecht 2021, 110 blz., € 12,99. ISBN 978 90 435 3580 9.

Het leven van de christen wordt in de Bijbel met een (pelgrims-)reis vergeleken. Op deze reis hebben we leiding en begeleiding nodig. In dit boekje bespreekt de hoogleraar Nieuwe Testament van de TUK de gegevens die we in het Nieuwe Testament vinden over de engelen. Hij typeert de taak van de engelen als reisbegeleiders. Voor velen is het geloof in engelen problematisch geworden en wordt dat op één lijn gesteld met elfjes en feeën. Sprookjesfiguren dus. Dat kon wel eens meer zeggen over ons, westerlingen van de 21^e eeuw met hun gesloten wereldbeeld dan over de engelen. Dit boekje helpt om ons denkraam allereerst bij te stellen bij Bijbels licht om vervolgens de rijke waarde en troost voor de christen onderweg in te zien van de engelen die ons omringen. Sommigen kennen we bij name (Michael, Gabriel; hij bespreekt ook Rafael die in het apocriefe boek Tobit voorkomt), maar de meesten leren we kennen uit hun functie: boodschappers, uitvaartverzorgers (Luk. 16,22), legermachten, enz. In kort bestek worden alle Bijbelse passages besproken. Misschien dat juist in deze tijd van horizontale en materiële gerichtheid de engelen blijven herinneren aan het menselijk verlangen naar het transcendente.

Korving

Dr. Jaco van der Knijff, Ons psalmboek, Achtergronden en gebruik van het kerkboek van 1773, Uitgeverij De Banier, Apeldoorn 2021, 112 blz., € 11,95. ISBN 978 90 8718 4629.

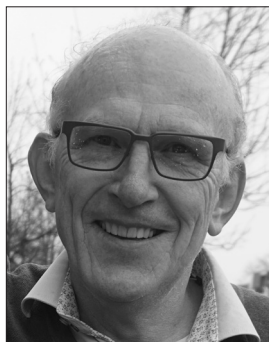
De schrijver, docent liturgiek aan de TUA en muziekredacteur bij het Reformatorisch Dagblad, heeft in dit vlot leesbare boekje diverse interessante gegevens vermeld die in het psalmboek van 1773 te vinden zijn. Te denken valt aan de bronnen van de berijming van 1773, de melodie en kerktoonsoorten (dorsisch e.a.), de pauzes in diverse psalmen, en het opnemen van de drie formulieren van enigheid en formulieren voor kerkelijke bijeenkomsten zoals Doop en Avondmaal en bevestiging ambtsdragers en gebeden en Ziekentroost. "1773" is dus meer dan alleen een psalmboek, vandaar kerkboek.

Dit boekje lijkt mij geschikt om te behandelen in de catechisatie van gemeenten waar 1773 nog (uitsluitend) gezongen wordt (op hele noten). Maar ook voor moderne(re) gemeenten is het waardevol hier kennis van te nemen.

De schrijver eindigt met een belangrijke vraag: onderzoek heeft aangetoond dat van de 1500 verzen in de oude berijming minstens de helft niet of nauwelijks gezongen wordt. Hoe gaan wij hiermee om? Verder doet hij de suggestie om in de eredienst meer te zingen (zingen is immers twee keer bidden) en zo mogelijk de gehele psalm te zingen.

Jansen

Samenwerken als één geheel – de ‘missionaire schijf van vijf’



Welke inspiratie en kansen liggen er voor een praktisch samengaan van woord en daad om het leven met Christus zichtbaar te maken?

Hoe ziet dat eruit? Hoe kunnen bijvoorbeeld de evangelisatieouderling en de diaken met elkaar meewerken om in de buurt, dorp of stad iets van dat nieuwe leven duidelijk te maken? Waarom is dit belangrijk?

In dit artikel leest u hoe God onze roeping en bediening in zijn heilshandelen integreert. Hij doet dit door zijn woord en onze daden met elkaar te verweven. Het moet een geheel vormen. Dit inspireert ons om met elkaar samen te werken in de verschillende bedieningen. We noemen het ook wel een *holistische* benadering¹. Dit woord doet denken aan het Engelse woord ‘whole’, geheel.

Lastig

Vanuit deze gedachte samenwerken is mooi, maar zo makkelijk nog niet. Het individualisme beperkt ons om samen te werken. In onze Nederlandse cultuur denken we vrij institutioneel, systematisch en volgens procedures, waardoor de organische verbondenheid en relaties er onder kunnen lijden.

In de loop van onze kerkelijke geschiedenis legde het praktisch “goed doen” het vaak af tegen het geestelijke. Natuur en genade staan dan los van elkaar in het geloofsleven. De verkondiging en het dienen van de medemens in nood, ongeloof of armoede zijn voor ambtsdragers soms twee aparte werelden. Echter, in het licht van de *missio Dei*, de zending van God waarin Hij omziet naar

Zijn wereld, wordt de eenheid van diaconaat, zending en evangelisatie duidelijk. Zonder die koepel van de *missio Dei* dreigt voor diaconaat het gevaar van horizontalisme (mensgericht, therapiegericht), en voor evangelieverkondiging het gevaar van verticalisme (vergeestelijking).

Alle dingen

Praktisch samenwerken in bediening van woord en daad ligt vaak niet voor de hand in de kerken. Een holistische benadering daarentegen gaat uit van het besef van het geheel en de onderlinge verbondenheid van de delen. Efeziërs 1: 22, 23: “Hij heeft *alle dingen* aan Zijn voeten onderworpen en heeft Hem als hoofd over *alle dingen* gegeven aan de gemeente, die Zijn lichaam is en de vervulling van Hem Die *alles in allen* vervult”. Alles en allen zijn met elkaar verbonden in God.

Roeping

Wat is dan deze holistisch missionaire roeping van de kerk? Het is alles waartoe de kerk geroepen is om te zeggen, doen en zijn in de wereld, als getuige van wat God heeft gedaan in Christus met het oog op de komst van zijn rijk (Stefan Paas). Gods doel is om de hele schepping, gebroken door zonde en kwaad, te verlossen in de nieuwe schepping, bevolkt door de verlost en uit elke cultuur, door het kruis en de opstanding van Christus (Chris Wright). God is actief in de wereld bezig om de hele schepping te verlossen. Het is de taak van de kerk om aan die missie deel te nemen (Tim Keller).

Holistisch spinnenweb

In de missionaire roeping van de kerk verbinden en verweven woord en daad zich met elkaar. Ze zijn onderscheiden maar niet gescheiden. Ze vullen elkaar aan, zodat onze daden Gods woord zichtbaar maken. Ze laten iets zien van het nieuwe leven (Jak.2). Het is Gods woord inclusief onze daden, een eenheid. Het gaat om het geheel. De diaconale daden van barmhartigheid en gerechtigheid zijn een toepassing van de woordbe-

¹ Naast holistische missie wordt in de missiologie ook gesproken van integrale missie.

diening. De een gaat logisch over in de ander. Evangelisatie, zending en diaconaat zijn onderscheiden maar niet gescheiden van elkaar. Ze staan in onze kerken te veel alleen op hun eigen eilandjes.

Denk aan een spinnenweb. Trek je aan een draadje dan beweegt het hele web mee zonder te scheuren. God heeft alle draadjes ingenieus aan elkaar verbonden. Zo vormt het een sterk geheel. Diaconaat, evangelisatie en zending zouden zo samen een krachtige holistische eenheid moeten vormen. Onderscheiden maar onderling verbonden in Christus.

De missionaire schijf van vijf

Hoe kunnen we als gemeente en kerken zo samenwerken? Hoe trek je een lijn vanuit de prediking naar het diaconaat, de zending en evangelisatie? De missionaire schijf van vijf (in Engeland bekend geworden als The Five Marks of Mission) zou hiermee kunnen helpen.

De missionaire, holistische roeping van de kerk is te benoemen met vijf kernwoorden:

- Vertel (tell): proclameer Jezus Christus als Redder: verkondiging, evangelisatie.
- Onderwijs (teach): nieuwe gelovigen vormen: onderwijs, doop, discipelschap.
- Verzorg (tend): dienstbetoon: zorg voor de naaste in nood.
- Verander (transform): zoeken naar gerechtigheid voor de samenleving.
- Koester (treasure): zorg voor de schepping: bewaren van de schepping, rentmeesterschap, ecologie, milieu. (Gen. 1: 28; 2: 15)

Huis met kamers

Deze vijf geven een positieve Bijbelse gerichtheid op Gods wereld. Met woord en daad. Je gaat een huis binnen met verschillende kamers, maar samen vormen ze één huis.

Bijvoorbeeld: vragen over God kunnen leiden tot vragen over armoede, schuldkwesties of behoefte aan meer onderwijs. Ze zijn verbonden met elkaar. Ze bieden kansen, zoals voor een alpha-cursus, voedselbank, Bijbels onderwijs geven, omzien naar de natuur (bloemen planten die bijen aantrekken, bomen planten, rommel langs de weg opruimen) en zingen tot Gods eer. Catechese zou jongeren holistisch moeten toerusten voor het hele leven als christen in dienst van God.

Mogelijkheden

Deze vijf bieden verschillende mogelijkheden in Gods missie. Voor de eigen gemeente en samenwerking met kerken en organisaties. We zijn burgers van het koninkrijk van God. Hij roept ons om licht, zout en zuurdesem te zijn. In de wereld. Niet van de wereld. Dat is anders dan je van de wereld af te zonderen. Wie de schijf van vijf naast het leven en werk van Jezus legt ontdekt dat Hij alle vijf deed.

Samenwerken

Zo kun je elkaar aanvullen om aan de volheid van Gods missie gestalte te geven in onze cultuur. Diaconaat richt zich bijvoorbeeld op gerechtigheid, evangelisatie op onderwijs en zending op de verkondiging. En dat alles in dezelfde buurt of in een ver land. De *missio Dei* stuurt. Het is de motor.

De kerk van Christus is een organisch geheel. We belijden namelijk de heilige, algemene en apostolische kerk. Kerken in de buurt kunnen met elkaar samenwerken. Nederig, passend bij Christus, niet op elkaar neerziend, omdat "ze anders zijn of denken". De heelheid van het Woord zoekt de heelheid van de kerk en van het leven dat gebroken en verdeeld is. Zending, diaconaat en evangelisatie zijn Gods instrumenten daartoe. Daarom zouden ze als een gemeenschap naar buiten moeten treden.

Zie je het voor je?

In een woonwijk brengt de diaconie voedsel en schuldhulp aan een gezin in nood. De evangelist deelt het blijde nieuws van Christus met hen. Een pastorale werker troost hen wanneer hun nabestaande overlijdt. In de kerkdienst bidt de gemeente voor het gezin. Ze worden meegevraagd om de alpha-cursus te volgen.

Zo zijn er meerdere relaties te trekken tussen zending, diaconaat en evangelisatie. Op een soortgelijke manier mocht ik holistische diaconaal missionaire projectreizen met groepen jongeren naar Zuid-Afrika organiseren.

Samenwerken als één geheel: woord met inbegrip van daad in een schijf van vijf. Het geeft een voorproefje van Gods nieuwe leven. Het daagt uit en inspireert om groter, dieper, breder, verder, creatiever en meer Bijbels principieel te werk te gaan.

A. Jansen

Dr. André Jansen is predikant van de Rehobothkerk te Woerden.

De kerk is missionair –

is zij ook missionair ingericht?



*Een kerk is
missionair of
geen kerk! Dat
is nogal een
boute stelling
natuurlijk, maar
als we uitgaan
van onze God die*

*een missionaire God is en als Gods missie
om deze wereld te redden (Missio Dei)
voorafgaat aan en fundamenteel is voor
de missie van de Kerk, dan kan het niet
anders dan zo gezegd worden. Er gaat al
zoveel tijd en energie verloren aan stenen
en instituten die overeind gehouden
moeten worden, potjes en reserves, terwijl
er ondertussen een wereld te redden is.*

Want dat is waar het om gaat! God heeft geen missie voor Zijn kerk, maar een kerk voor Zijn missie: Jullie zullen kracht ontvangen wanneer de Heilige Geest over jullie komt, en jullie zullen mijn getuigen zijn in Jeruzalem, in Judea en Samaria, en tot aan de einden der aarde! Zo begint de geschiedenis van de Kerk in Handelingen 1 vers 7 en 8: niet met een kerkorde maar met een belofte en een geweldig visioen van een wereldwijde beweging die niet te stoppen is.

Ambtsdragers

Maar ga er maar aan staan als eenvoudige ambtsdrager. Je hebt de portefeuille evangelisatie gekregen, maar het is één van de vele portefeuilles in de kerkenraad. De jeugd van de gemeente moet ook wat. De muziketeams hebben instru-

menten en apparatuur nodig. Het onderhoud van de gebouwen kost het nodige geld. Evangelisatie wordt zo makkelijk een sluitpost.

En het gaat natuurlijk niet alleen om geld. Het gaat ook om tijd. En met al die commissies en vergaderingen blijft er steeds minder tijd over voor het echte werk. En ja, wat is dat dan? En hoe moet dat dan? "Het is trekken aan een dood paard", zei een evangelisatieouderling een keer tegen mij toen ik gepreekt had over Filippenzen 4: laten alle mensen u kennen als vriendelijke mensen. Het klinkt allemaal zo makkelijk zoals je het uitlegt, maar hoe krijg ik de mensen daarin mee?

Visie

Het begint natuurlijk allemaal met een visie: waartoe besta je als gemeente? Regelmatig krijg ik visie- en missiedocumenten van gemeenten onder ogen. Ik kijk er ook vaak naar als ik ergens gevraagd ben voor te gaan, bijvoorbeeld op de website van de gemeente, omdat het vaak een goed beeld geeft van de idealen van die gemeente. Het valt me op hoe vaak het daarin vooral gaat om de gemeenschap met elkaar.

Laat ik het voorbeeld geven van de gemeente waar ik zelf deel van ben. "Als Bethelkerk willen we Jezus Christus volgen door een gastvrije en begripvolle geloofsgemeenschap te zijn, waarin we elkaar helpen Jezus te leren kennen, te groeien in een persoonlijke relatie met Hem en te leven tot Gods eer en van waaruit we Gods liefde uitdragen in daden en woorden in Veenendaal en de wereld."

Alle nadruk valt zo op 'gastvrije en begripvolle geloofsgemeenschap' zijn, dat nog eens onderstreept wordt door het woordje 'elkaar'. Zo wordt de gemeente ook ervaren. Veel mensen die zich aansluiten bij de Bethelkerk hebben in andere kerken vaak weinig gastvrijheid en veel onbegrip ontvangen omdat ze anders in het leven stonden. Zo komen er mensen binnen vanuit allerlei kerkgenootschappen: zowel uit de 'bevindelijke' hoek als uit meer 'liberale' kerken. Gezinnen met een gemengde kerkelijke achtergrond bijvoorbeeld vinden een thuis

in de Bethelkerk. Het is een echte herberg voor gasten van verschillende pluimage, die met alle lek en gebrek Jezus Christus willen volgen.

Middelen

Ik geef toe: er staat natuurlijk nog wel het een en ander achter, maar ook daar is de volgorde en de verwoording veelzeggend: het gaat – typisch voor deze individualistische tijd – eerst om onszelf en onze relatie met Jezus en pas daarna over het leven tot Gods eer en het uitdragen van Gods liefde in – nota bene – daden en woorden. En dat zie je dan ook in waar de meeste tijd en energie en ook veel financiële middelen op worden ingezet. Veel gaat op aan gebouwen, het houden van (coronaproof) diensten en het pastoraat naar binnen.

Zeker, ze hebben verschillende (oud)zendingen die met de gemeente verbonden zijn, ze zijn bezig met een gemeentestichtingsproject in een nieuwe wijk van Veenendaal, er wordt een alpha-cursus gehouden (samen met andere kerken in Veenendaal), maar hoe breed en hoe sterk dat gedragen wordt door de hele gemeente is maar de vraag. Waar de afgelopen tijd alle kaarten op werden gezet was op coronaproof kerkdiensten streamen met een zo hoog mogelijke kwaliteit en het zo gauw mogelijk verantwoord toegankelijk maken van het kerkgebouw.

En laat het duidelijk zijn: daar is op zich niets mis mee, maar het zijn allemaal middelen. Gebouwen, ambten, diensten, commissies – ze zijn geen doel op zich. Gastvrijheid en begrip, liefde – dat zijn waarden: vrucht van de Geest. Waar het om gaat is, dat je doelen, middelen en waarden niet door elkaar haalt en op één hoop gooit.

Kerkorde

Mijns inziens is dat ook wat er in onze Kerkorde – en discussies daarover – gebeurt. Daar wordt de ‘vereiste’ orde in de kerk tot doel gemaakt van alles. In een tijd waarin het vooral ging om de verdediging van de reformatische waarheid, was dat misschien nog voor te stellen. Het ging er in de tijd van het ontstaan van de Dordtse kerkorde, waar die van onze kerken op teruggaat, vooral om hoe de gereformeerde kerken zich onderscheidden van andere ‘kerken’ en hoe het kerkelijke leven ook beschermd kon worden tegen allerlei wind van leer. De kerkorde ademt daarom vooral een apologetische situatie. Zending en evangelisatie hadden in de oorspronkelijke kerkorde geen plaats. Die zijn

er later ‘ingefietsd’ toen zending en evangelisatie steeds duidelijker op de agenda kwamen.

Ik stootte daarop toen we in de jaren negentig een kerkorde moesten maken voor de Gereformeerde Kerken in Botswana. Ontstaan uit zendingswerk van verschillende gereformeerde kerken in Zuid-Afrika en Nederland lagen er allerlei modellen op het bordje van de jonge kerken. Het was echter al direct duidelijk dat al die modellen een veel te grote broek waren voor de kleine kerken in een bovendien veelmeer missionaire dan apologetische situatie. Uiteindelijk is er een kerkorde ontstaan waarin niet de orde in de kerk centraal stond, maar waarin uitgegaan is van de missie van de Kerk.

Missie van de kerk

Zoals al eerder gezegd: de missie van de kerk staat niet op zichzelf maar komt voort uit Gods missie. Zijn doel is dat ‘in de naam van Jezus elke knie zich zal buigen, in de hemel, op de aarde en onder de aarde’ (Filippenzen 2: 10-11). Voor die missie gebruikt Hij de Kerk: niet alleen de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, en niet alleen dominees of zendingen of ambtsdragers; niet alleen deputaatschappen, commissies of werkgroepen, maar de hele Kerk.

De belofte en het visioen van Handelingen 1 vers 7 en 8 gelden niet alleen voor de 12 apostelen, maar voor alle volgelingen van Jezus Christus. Dat wordt duidelijk in Handelingen 2 bij de uitstorting van de Heilige Geest op ‘alle vlees’. Daarbij zijn de ambten er niet in de eerste plaats om ‘orde te handhaven’, maar om ‘de heiligen toe te rusten voor het werk in Zijn (Christus’) dienst’ (Efeziërs 4: 11vv). Pastoraat en onderwijs zijn daar maar een klein onderdeel van. Daarnaast onderscheidt Paulus in zijn belangrijke brief over de kerk nog drie andere, naar buiten gerichte bedieningen: die van de apostelen, profeten en evangelisten.

In het vorige artikel is gesproken over de ‘5 marks of mission’. Het is nu ook belangrijk om aandacht te gaan geven aan die vijfvoudige bediening die Christus aan Zijn Kerk heeft gegeven. Alan Hirsch en Tim Catchim laten in hun boek, *The Permanent Revolution* (San Francisco, 2021) zien dat de Reformatie in de apologetische situatie van die tijd vooral nadruk gelegd heeft op de bediening van herders en leraars. Dat zie je terug in de orde van de kerk en ook in de theologische opleiding tot ‘herder en leraar’. Als je de veranderde, missionaire context waarin wij vandaag kerk zijn werkelijk

serieus wilt nemen, moet je het dus ook echt over een andere boeg gooien, zoals de Here Jezus zei tegen zijn discipelen na een nacht lang vergeefs ploeteren: gooi het net uit aan de andere kant (Johannes 21: 6).

Over een andere boeg

Dat betekent niet persé nieuwe ambten, maar wel een veel grotere nadruk op naar buiten gerichte ambtsdragers en hun toerusting: ouderlingen en voorgangers met een grote missionaire visie (wereldzending en wereldkerk), die de samenleving kennen en Gods licht daarover laten schijnen (werelddiaconaat en samenlevingsvraagstukken) en die contact weten te maken met mensen van deze tijd (evangelisten en pioniers). Of die verhouding in een kerkenraad precies 3 (buiten) en 2 (binnen) moet zijn, weet ik niet, maar 1 (buiten) op 10 of meer (naar binnen) is natuurlijk wel het andere uiterste. Het zal ook gevolgen moeten hebben voor de middelen die er op gezet worden: afgezien van de mensen dus ook de financiën.

Natuurlijk: het gaat er niet om dat wij dat zo moeten of kunnen organiseren. In Handelingen 2 staat het zo simpel: 'Ze bleven trouw aan het onderrecht van de apostelen, vormden met elkaar een gemeenschap, braken het brood en wijdden zich aan het gebed' (vers 42) en dan even later in vers 47: 'De Heer breidde hun aantal dagelijks uit met mensen die gered wilden worden'. Over Gods missie gesproken!

Misschien moeten we daar dan ook mee gaan beginnen: meer over Gods missie spreken. Zijn liefde voor deze wereld (eigenlijk staat er 'kosmos'

in Johannes 3: 16) – niet alleen voor mij of voor ons – en dan gemeenteleden helpen hun rol daarin te pakken op de plek waar ze gesteld zijn – in de kerk of in de samenleving – en hen daarvoor toerusten. Uiteindelijk kom je dan toch weer uit bij 'discipelschap': leert hen onderhouden al wat ik jullie bevolen heb (Matth. 28: 20). Geen cursus of training, maar levenslang en holistisch 'leren'.

Concreet?

Hoe ziet dat er dan concreet uit? Er is geen 'one size fits all' oplossing. Als ik naar de Bethelkerk kijk, zou je na kunnen denken over hoe je de onlinediensten toegankelijker kunt maken voor mensen uit de buurt (dus niet alleen – de grote diversiteit van – gemeenteleden) en hen persoonlijk daarvoor uitnodigen. Hoe zou de buurt meer profijt kunnen hebben van het mooie, net coronaproof gemaakte gebouw? Hoe zou je de kerk überhaupt meer open kunnen zetten om zomaar even binnen te lopen voor een Koffie2Go met gesprek? Wat zou je kunnen doen met wisselende tentoonstellingen in de kerk, met muziek en zelfs met theater? Niet om 'geld te maken', maar om de wijde gemeenschap te dienen en zo mensen met Jezus Christus in contact te brengen.

J. Wessels

Drs. Jan Wessels is missionair Predikant (art. 6) van de Christelijke Gereformeerde Bethelkerk te Veenendaal, Internationaal Directeur van Faith2Share en interim kerkelijk werker in de Nederlands Gereformeerde Kerk te Veenendaal.

Recensie

Jeffrey Satinover, De strijd rond de waarheid over homoseksualiteit. Uitgeverij Maatkamp, 2018, 407 blz., € 21,50. ISBN 978 94 91706 66 0.

Het komt niet vaak voor dat een boek pas na 20 jaar wordt vertaald en uitgegeven vanuit het Engels in het Nederlands. Dit boek is in die zin dus uitzonderlijk, het werd in 1998 in de USA gepubliceerd als "Homosexuality and the Politics of Truth". Die titel geeft scherper dan de Nederlandse aan waar het vooral over gaat: gekonkel in wetenschappelijke kringen bij de taxatie van het fenomeen homoseksualiteit. Weliswaar specifiek tegen de Amerikaanse achtergrond, maar veel is herkenbaar in ons eigen land. Inmiddels achterhaalde feiten worden door de vertaler, die knap werk heeft geleverd, regelmatig in het notenapparaat bijgesteld. De auteur is een erudiet psychiater en psychoanalyticus. Van hem wordt op de achterflap o.m. gezegd: "Dr. Satinover is een Jood, maar hij kiest het beste uit meerdere wereldbeschouwingen. Aanbevolen.

De Bruijne

Pionieren in Nederland missieland



De laatste jaren kom je het geregeld tegen. Kerken of groepen christenen die gaan pionieren. Is dit een trend

die wel overwaait? Of is het juist een wezenlijke taak van de kerk, die we helaas te veel verwaarloosd hebben?

Waar vroeger het woord “pionieren” in de kerk alleen gebruikt werd voor zending bedrijven in gebieden waar het Evangelie nog niet had geklonken, klinkt het tegenwoordig ook in post-christelijk Nederland. In onze kerkorde kennen we het begrip pionieren niet. Wel kennen we sinds 2004 het woord “zendingsgemeente” (kerkorde artikel 21.1: “...een gemeenschap van gelovigen die ontstaat uit missionaire arbeid, die zich ontwikkelt tot een zelfstandig functionerende gemeente en die zichzelf ook weer toewijdt aan missionaire arbeid”).

Pionieren

Pionieren gaat dan ook over missionaire activiteiten in woord en daad die er op gericht zijn te komen tot een zendingsgemeente of tot versterking van een bestaande gemeente. Dit betekent enerzijds dat het beginnen met kerkdiensten niet de eerste stap hoeft te zijn. Het openen van een inloophuis met diaconale activiteiten kan een goed begin zijn. Of een start met missionaire cursussen. Anderzijds laat de Schrift zien dat waar mensen tot geloof komen in de Heere Jezus er gemeenten ontstaan, waar prediking (onderwijs), gebed, sacramenten, onderlinge gemeenschap, ambten een plaats hebben.

Redenen

In zijn boek over Church Planting (gemeentestichting) noemt Stuart Murray 4 redenen waarom de afgelopen 2000 jaar gemeenten zijn gesticht. De eerste reden is het verrichten van pionierswerk in gebieden waar de kerk geheel ontbreekt. Ten tweede is het ook mogelijk dat kerken zijn verdwenen, en opnieuw gesticht worden. De derde reden is het stichten van kerken met een andere theologische achtergrond dan de aanwezige kerken. Bijv. het stichten van een gereformeerde kerk in een (post)katholiek gebied. De vierde reden heeft te maken met een zendingsmotief. Hoe meer kerken er actief zijn in een bepaald regionaal gebied of sociale gemeenschap, hoe meer mensen bereikt kunnen worden.

Als kerk belijden we dat in Christus het niet van belang is of iemand Jood is of Griek; slaaf of vrije; man of vrouw (Galaten 3: 28). Toch gebiedt de eerlijkheid ons te zeggen dat de meeste (Christelijke Gereformeerde) kerken geen dwarsdoorsnede van de bevolking in Nederland vormen wat betreft sociaal-economische positie en culturele achtergrond. Daarnaast treden er helaas jaarlijks relatief weinig nieuwe leden toe van buiten de kerk.

Kom bij ons

Als evangelist in de ICF Utrecht, kreeg ik deze – positief bedoelde – vraag nog wel eens: “Waarom schuiven de mensen van de ICF niet gewoon aan bij de diensten van Utrecht-West?” Nu “schuiven” daar gelukkig veel mensen aan, maar de meeste ICF bezoekers zouden dat niet snel doen. Ook al hebben we dezelfde geloofsleer en brengen we hetzelfde Evangelie. Overigens geldt dit andersom ook.

Deze vragen zijn te verhelderen door te kijken naar de context waarin een gemeente zich bevindt. En dan doel ik niet op het verschil tussen moderne en conservatieve gemeenten. Daar gaat het niet over. Het gaat er over dat elke gemeente eigen gewoontes en cultuur heeft. Als we in een gemeente zijn opgegroeid dan beseffen we niet

eens dat er heel veel ongeschreven regels en afspraken zijn over de manier waarop we kerk zijn. We hebben niet altijd het besef hoe onze sociale achtergrond en geschiedenis ons doen en laten beïnvloedt. We geloven dat er één Evangelie is boven alle tijden en culturen. Maar dat Evangelie krijgt wel concreet gestalte in een bepaalde tijd, plaats en cultuur.

Dan doel ik niet eens zo zeer op bijvoorbeeld verschil in liturgische keuzes. Liturgie speelt wel een rol bij de vraag of mensen zich thuis voelen in een kerkelijke gemeente, maar is niet het belangrijkste voor zoekers en intreders.

Kerkcultuur

Belangrijker zijn zaken die niet direct zichtbaar zijn als: Gaan we in de kerk op een formele of juist informele manier met elkaar om? Aan welke onuitgesproken culturele verwachtingen moet ik voldoen om deel te zijn van de gemeente? Is er ruimte om mijn gaven en talenten in te zetten op de manier die bij mij past of mag ik als nieuwkomer alleen koffie schenken? Word ik gezien binnen mijn gemeente? Hoe gaat de voorganger met mij om? Merk ik in de preek dat de voorganger mijn vragen begrijpt of vindt hij dat ik andere vragen zou moeten hebben?

Veel kerktoetreders en -verlaters noemen vaak een concreet voorbeeld waarom ze deze keuze hebben gemaakt. Heel vaak is dit incident een (positief of negatief) symptoom van de onderliggende cultuur.

De kerk als visnet

Visser gebruiken verschillende visnetten om verschillende soorten vis te vangen. Als de kerk een visnet is, dan vangen we vissen die bij het type kerk(cultuur) passen. Mogelijk realiseren we ons niet dat we veel andere vissen niet eens in beeld krijgen, laat staan vangen! Gezien het bovenstaande wordt misschien helder waarom nieuwkomers vaak uit andere gereformeerde of reformatorische kerken komen. Naast theologische en liturgische herkenning is er met hen een vorm van een gedeeld kerklatin. Zij weten wat de ongeschreven regels van de cultuur zijn. Voor niet- of anders-kerkelijke mensen ligt dat anders.

Multicultureel

Nederland is op dit moment een multicultureel

land geworden. Dat heeft enerzijds te maken met het feit dat de wieg van velen (of van hun ouders) elders stond op de wereld. We zien Marokkanen, Antillianen, Ghanezen, Chinezen in ons straatbeeld. Maar dat is niet het enige wat speelt. Marketeers delen de bevolking weer op een andere manier in: traditioneel, modern, postmodern. Of in opleidingsniveau, geografische setting, stad of platteland en alle mogelijke onderlinge combinaties.

Pionieren kan dus betekenen dat je je richt op groepen mensen in de fysieke of sociale omgeving, die je nu niet bereikt. Pionieren is dan een ander visnet aanschaffen. Het net aan de andere kant uitwerpen.

Pionieren kan pijn doen en offers vragen. Het beeld van het visnet kan ons dan helpen realiseren dat het niet gaat om goed of fout. Groei is altijd een gave van God Zelf, niet onze prestatie. Het kan juist ruimte scheppen om als kerngemeente naast de pioniergemeente stevig in te zetten op het hanteren van het al aanwezige schepnet. Daar ligt ook een roeping!

Nog een reden

De afgelopen twee decennia zijn er in zendingsgemeenten in verhouding tot het ledenaantal aanzienlijk meer buitenkerkelijken toegetreden dan in gevestigde CGK-gemeenten. Daar liggen ongetwijfeld diverse factoren aan ten grondslag. Eén factor is dat een pioniersproject zich in een fase bevindt waarin veel aandacht kan zijn voor mensen buiten de gemeente.

Gelukkig hebben veel reguliere gemeenten dat ook. Toch ontkomen zij er vaak niet aan om bij alle te maken keuzes over prediking, liturgie, gemeentezijn, financiën etc. de bestaande leden een grote plaats te geven. Bij zendingsgemeenten is er meer ruimte om bij alle keuzes nadrukkelijk mee te laten wegen wat dat betekent voor (be)zoekers in de kerk!

Evangelisatie is een Bijbelse opdracht voor de kerk. Pionieren en gemeentestichting kan onder de zegen van de Heere een goede werkwijze zijn om daar vorm aan te geven.

J. Bonhof

Drs. Joan Bonhof was evangelist en predikant van de ICF Utrecht-West. Hij is aan Utrecht-West naar art. 6 verbonden en predikant-directeur van het Centrum voor Israëlstudies.

Missionaire nascholing voor predikanten



Missionair predikant. Is dat niet dubbelop? Elke predikant is toch missionair, in de zin van gezondene met een boodschap

van God? Dat is zeker zo. Als dienaar van Gods Woord ben je gezonden met de opdracht om Gods Woord te brengen, en dat niet alleen aan de eigen gemeenteleden maar ook aan mensen die van buiten de gemeente onder het Woord komen.

Daarnaast behoort het tot zijn opdracht om “de gemeente te leiden in haar roeping om getuige van Christus in de wereld te zijn” (zie het bevestigingsformulier voor predikanten). Toch is het de ervaring van veel predikanten dat er aan de binnenkant van de gemeente zo aan hen getrokken wordt dat ze niet meer expliciet toekomen aan die missionaire roeping. Noch die van henzelf, noch dat er expliciet werk gemaakt wordt van het leiden van de gemeente op de weg van haar roeping. Daarom kan het helpen om voor het woord predikant het woordje missionair te zetten, alleen al om je bewust te worden van de missie die met het werk van de predikant gepaard gaat en die zijn bron in Gods missie vindt.

Missionaire specialisatie

Van 2018 tot 2020 mocht ik de opleiding missionaire specialisatie voor predikanten volgen bij de PKN. Een brede opleiding met een net zo brede

groep van predikanten met de bedoeling om niet alleen te werken aan visie op het predikantschap vanuit Gods missie gedacht, maar ook om praktische vaardigheden op te doen.

Een belangrijke vraag daarbij was, hoe in de gemeente van Gorinchem die ik toen diende het werk in de wijk rondom het kerkgebouw meer van de grond kon komen. Daar lag een verlangen van de gemeente, tegelijk was de situatie zo dat er maar een klein deel van de gemeente in de wijk woonde en een belangrijk deel van de gemeente zelfs buiten de stad. Gericht zijn op de wijk had dus vooral te maken met de plek van samenkomsten als gemeente.

Wat leverde het denken vanuit Gods missie mij voor de praktijk van mijn werk als predikant in de gemeente in de Haarwijk van Gorinchem op? Maar ook wat betekent dat voor de kerkenraad en de gemeente?

Plek

De kerk is er omdat God een missie heeft in deze wereld. Dat is de bron van haar bestaan, maar in die missie ligt ook Gods doel. De kernvraag die de kerkenraad op tafel moet hebben is: waarom wil God dat wij als kerkgemeenschap van Hem op deze plek aanwezig zijn. Als voorganger ben je geroepen om samen met de kerkenraad de gemeente te leiden in het ontdekken van deze plek. Wie heeft God met de aanwezigheid van onze gemeente op het oog. Hoe mogen wij hier present zijn namens Hem en van betekenis zijn voor de mensen te midden van wie wij de gemeenschap rondom Christus vormen. Een predikant die de missie van God serieus neemt zal deze missie doelbewust agenderen!

Priesterlijk

Dit soort vragen op de agenda zetten antennes uit om te ontdekken waar God aan het werk is rondom de gemeente. Waar wil Hij dat wij als gemeente bewegen in Zijn missie. Hoe doe je dat? Allereerst wil ik het gebed noemen. Immers het gaat niet om onze missie, maar om die van de

Here God. Hij gaat zelf voorop! In de praktijk betekende dit dat elke zondag het gebed voor de mensen in de wijk om de kerk een plek kreeg in de eredienst. Eenvoudig bidden voor de wijk rondom het kerkgebouw. Wie anders zou de bewoners rondom de kerk voor de troon van Gods genade brengen? Stefan Paas wijst op de priesterlijke taak van de kerkgemeenschap o.a. naar aanleiding van de woorden van Petrus over de kerk (1 Petrus 2: 5). Een van de dingen die een priester doet is bidden voor de ander. Bidden voor de mensen in de wijk, voor wijkagenten, voor buurthuizen, voor sociale werkers, voor jongerenwerkers, voor plekken waar onderwijs wordt gegeven.

Relaties

Leg waar de mogelijkheden zich voordoen ook relaties met sleutelfiguren in de wijk om te weten wat er speelt. Dat maakt het gebed gericht, maar helpt ook te ontdekken wat de vijf broden en twee vissen van de gemeente zijn om concreet te delen. Zodat die gaven die God de gemeente geeft in Zijn hand voor anderen tot een zegen mogen worden.

Missionair zijn gaat nog niet eens primair om woordverkondiging, maar allereerst om de presentie namens Christus in de wijk, in de stad, in het dorp waar je samen kerk bent. Woord en daad gaan daarbij samen op. De eerste insteek zal zijn om in liefde dienstbaar te willen zijn.

Met anderen

Een missionair predikant is weliswaar aan een lokale gemeente verbonden, maar is daarin dienaar van Christus. Zijn kerk is groter en breder dan al-

leen de kerkelijke gemeente waar jij als predikant je plek hebt. Gods missie verbindt christenen over kerkmuren heen aan elkaar om op de plek waar je samen bent een zegen namens God te zijn. Daarom is het goed om verbinding te zoeken met andere lokale kerken. Die verbinding mag er natuurlijk zijn om van elkaar te horen en elkaar wat te leren kennen. Maar daarmee beweeg je nog niet samen in Gods missie. Probeer in dat overleg met andere kerken in de stad of op het dorp Gods missie op de agenda te zetten: hoe dienen wij samen Gods Koninkrijk in onze plaats? Dat kan tot mooie ontmoetingen en initiatieven leiden waarbij het gezamenlijke hart gericht is op de plek waar je samen mag werken.

Presentie

Missionair predikant zijn is dubbelop spreken. Als predikant dienen we in de missie van God. Wij zijn gezonden door Jezus Christus, die werd gezonden door Zijn Vader. Wie zijn roeping verstaat, zal deze missie voortdurend voor ogen houden en daarbij voortdurend de gemeente willen helpen om de blik te richten naar hen die om ons heen zijn. Daarbij gaat het niet allereerst om het organiseren van allerlei activiteiten, maar is het vooral van belang om antwoord te zoeken op de vraag: wat wil God met ons op deze plek. Hoe wil Hij dat wij ons bewegen in Zijn missie met de wereld, de wereld direct om ons heen. Meer dan je verliezen in activiteiten gaat het om werkelijke presentie namens Christus, uitkijkend naar en vertrouwend op Zijn Geest.

J. Nutma

Ds. Jelle Nutma is predikant te Drachten en missionair consulent.

Recensie

*Rabbi Jonathan Sacks, **Niet in Gods naam. Een pleidooi tegen religieus extremisme en religieus geweld.** Uitgeverij Kok, Utrecht 2016, 352 blz., € 22,50. ISBN 978-90-435-2718-7.*

In dit magistrale boek tekent rabbi Sacks aan de hand van m.n. de geschiedenissen van de broedertwisten in het boek Genesis wortels van het religieus extremisme en toont, hoe Israël geroepen is een volkomen aan haat en jaloezie tegenovergestelde weg te gaan. Hiermee wordt een bijzonder actueel thema aangesneden. Rabbi Sacks heeft een vervoerende stijl van schrijven, geeft blijk van een diep geloof in de God van zijn vaders en een intense overtuiging dat de verhoudingen op aarde anders kunnen en mogen worden waar Gods Woord ter harte genomen wordt. Het is wel jammer dat hij de lijnen niet kan doortrekken tot op Jezus om in Hem de vervulling te zien van wat in de geschiedenissen van de aartsvaders al zo helder oplicht.

De Bruijne



Psychologie van de moeilijke mens

Werken met mensen kan veel vreugde en energie geven, het kan echter ook veel hoofdbrekens kosten.

Sommige mensen kunnen je helemaal leegzuigen omdat ze steeds weer over je grenzen heengaan. Het 'meer' is bij hen nooit vol en ze geven jou het gevoel dat je steeds weer tekort schiet. Anderen hebben vooral een negatieve insteek. Het glas is altijd halfleeg in plaats van halfvol en je voelt dat dit gedrag je ontmoedigt. Dan zijn er ook nog mensen die met hun dominante houding je angst inboezemen. Manipulatie is hun niet vreemd en doet jou aan jezelf twijfelen. Tegenovergesteld aan het dominante type zijn mensen die lastige of nieuwe dingen vermijden. Ze trekken zich terug, stellen dingen uit en reageren overgevoelig als iets hen niet aanstaat.

Deze voorbeelden laten zien dat de omgang met elkaar in de gemeente niet alleen een geestelijke zaak is, maar ook een psychologische dimensie heeft. Mensen zijn gevormd door hun karakter, opvoeding en levensomstandigheden. Reflectief vermogen en de manier waarop iemand communiceert, bepalen in sterke mate de onderlinge dynamiek. Die psychologische kant in het menselijk functioneren maakt het soms verdraaid lastig om op een geestelijke manier met elkaar om te gaan. Het is dan niet eenvoudig om elkaar te blijven zien als uniek Schepsel van God die het allebei moeten hebben van dezelfde genade. Tegelijkertijd wordt soms onder het mom van een oppervlakkige invulling van naastenliefde de confrontatie vermeden.

Wat is dan wel een juiste christelijke houding als je met moeilijke mensen te maken hebt? Volgens de Duitse psycholoog Jörg Berger sluit de chris-

telijke boodschap van naastenliefde confrontatie niet uit, maar in. 'In een gerijpte opvatting is naastenliefde een veranderende kracht die waarheid vereist, maar altijd een deur openlaat om op een goede manier samen te leven.'¹

Wat hierin helpt is je te verdiepen in de psychologie van het mens-zijn. Lees literatuur over communicatiestijlen en persoonlijkheidstypen. Het genoemde boek van Berger biedt daarvoor waardevolle handreikingen. Probeer het pijnlijke punt van een moeilijke persoonlijkheid te begrijpen en daar op te letten in je eigen communicatie. Vaak is er sprake van een bepaalde gekwetstheid bij moeilijke mensen die ze bijvoorbeeld maskeren met dominant of negatief gedrag. Daardoor zoeken ze naar controle en naar bevestiging en zijn ze bang voor afwijzing. Het begrijpen van de ander kan al helpen om hem te ontwapenen. Soms moet naastenliefde nog een stap verdergaan en vereist ze eerlijkheid en confrontatie over het gedrag van de ander. Vertel de ander wat je observeert in zijn gedrag en wat dat met je doet. Alleen dat al kan het begin zijn van een vernieuwde, heilzame relatie.

Tot slot doen moeilijke mensen ook een appel op je eigen nederigheid. Nederigheid is de kunst om jezelf niet zo belangrijk te vinden. Hoe vaak komt onze eigen gekwetstheid niet voort uit het feit dat we onszelf juist wel belangrijk vinden? Nederigheid stelt je in staat om het gedrag van de ander van een afstand te bekijken en het daardoor niet persoonlijk op te vatten. Wie zich, achter Jezus aan, oefent in de deugd van nederigheid vergroot zijn speelruimte én de ruimte van de Heilige Geest.

Petronelle Baarda

1 Jörg Berger, *Hoe overleef ik moeilijke mensen* (Utrecht: Kokboekencentrum, 2018), 164.



Werken met centrum-kerk

In 2014 verscheen “Centrum-Kerk” van de befaamde New-Yorker kerkplanter Tim Keller, van commentaar voorzien met het oog op de Nederlandse situatie door enkele Nederlandse theologen. Het is inmiddels een standaardwerk geworden voor wie missionaire mogelijkheden voor eigen kerk wil verkennen en aangrijpen. Om de lessen uit dit breed opgezette boek beter toepasbaar te maken in de kerken is nu deze uitwerking verschenen. In 8 hoofdstukken, die exact de lijn van het boek van Keller volgen, is de stof verder opgeknipt in totaal 30 onderdelen die meestal zo’n 3 pagina’s beslaan. Elk onderdeel loopt uit op 3 verwerkingsvragen en/of opdrachten. Dit maakt het boek heel geschikt om als cursus te behandelen in de gemeente, waarbij gekozen kan worden voor een langlopende cursus waarbij steeds één onderdeel per bijeenkomst wordt behandeld, of waarbij in korter tijdsbestek (b.v. van een paar maanden) langere dagdelen per keer worden gewijd aan een heel hoofdstuk. Regelmatig worden citaten uit het hoofdwerk van Keller opgenomen. Daarnaast zijn er inkijkjes in de praktijk van missionair pionierende gemeenten, geschreven door ervaringsdeskundigen, waaronder uit onze CGK Petra de Jong-Heins en Peter Visser. Elke les kan ook gemakkelijk in video-of audiovorm gevolgd worden. Verder is er een schat aan extra video- en audiomateriaal beschikbaar via <https://www.weetwatjegeloofd.nl/centrumkerk>.

Wie het boek geschreven heeft wordt niet geheel helder: het staat op naam van Tim Keller, onder redactie van William den Boer. Ik leid daaruit maar af dat het geschreven is door Den Boer, wellicht m.m.v. van co-auteurs, met autorisatie van Keller. Het lijkt mij een waardevolle aanvulling op Centrum-kerk. Om er echt mee aan de slag te gaan

in de plaatselijke gemeente zal heel wat vergen van cursusleiders en cursisten, alleen al in tijdsin-vestering.

Zeker het opknippen in 30 delen is wel iets van de lange adem. Dat heeft ook weer als voordeel dat de gemeente er gegarandeerd langduriger en intensief mee bezig kan zijn, onderwijl al broedend op mogelijkheden om het geleerde in praktijk te brengen.

Het boek is sterk gedacht vanuit een verstedelijkte situatie. Daar zal rekening mee moeten worden gehouden in plattelandsgemeenten. Anderzijds is er een wereldwijde trend tot steeds verdergaande verstedelijking, zoals in het boek zelf ook wordtesignaleerd. Dat is in ons land zeker goed merkbaar.

Ook in kleinere plaatsen groeien we soms duidelijk naar de stedelijke hectiek toe.

Het boek werkt met vrij veel puntsgewijze opsommingen, indelingen, schema’s en modellen.

Dat is in het kader van een cursus natuurlijk vaak handig, maar het kan ook gaan vermoeien.

Ook bestaat het risico dat je je eigen kerkelijke situatie per se denkt te moeten kunnen terugvinden in een bepaalde indeling. Soms kan dat volgens het boek niet eens anders. Zo staat er op blz. 126 b.v.:

“Het is onvermijdelijk dat elke kerk of christen bij een model hoort”. Dat prikkelt tot tegenspraak, en zo is er inhoudelijk wel meer wat daartoe uitdaagt. Genoeg stof tot gesprek dus en dat verwacht je ook van zo’n boek. Ik beveel het graag aan.

*n.a.v. Tim Keller, onder redactie van William den Boer, **Werken met centrum-kerk. Missionair leven en kerk-zijn vanuit het hart van het evangelie**. Uitgeverij Van Wijnen, Franeker 2020, 222 blz., € 9,95. ISBN 978 90 5194 5843,*

Recensies

*Evert Barten, **Vast en zeker***. Calvijns Instituut uitgelegd. Uitgeverij Den Hertog, Houten 2014 (4e druk 2019), € 20,90. ISBN 978 90 331 2634 5.

*Evert Barten, **Op leven en dood***. Bostons Viervoudige Staat uitgelegd. Uitgeverij Den Hertog, Houten 2012 (7e druk 2017), € 20,90. ISBN 978 90 331 2515 7.

Evert Barten, momenteel werkzaam als uitgever van De Banier, herschreef en vatte de afgelopen jaren enkele klassieke theologische werken samen. In hedendaagse taal probeert Barten de inhoud van deze werken toegankelijk te maken voor jongeren. Tijdens het afgelopen seizoen (2020-2021) behandelde ik met de belijdeniscatechisanten, naast de door de kerkenraad goedgekeurde stof voor de belijdeniscatechisatie, een deel in deze serie van Evert Barten. We lazen samen uit *Neem en lees, Augustinus' belijdenissen uitgelegd*. Dat beviel wederzijds. Met het oog op het nieuwe seizoen las ik twee andere boeken van Evert Barten: *Op leven en dood* en *Vast en zeker*. Zijn dit bruikbare boeken om te lezen met de catechisanten?

Barten is er mijns inziens in geslaagd om in heldere taal de stof dichtbij te brengen. Al zal voor sommige jongeren verschillende stukjes wellicht iets te moeilijk zijn, maar dat is bijna niet te voorkomen. Onder leiding van een gespreksleider zijn het boeken die uitermate geschikt zijn om hoofdstuk voor hoofdstuk te bespreken. Dat maakt de stof voor iedereen behapbaar. Het ene hoofdstuk spreekt wel meer aan dan het andere.

Omdat in *Vast en zeker* veel onderwerpen behandeld worden die meestal ook in de gewone lesstof al aan bod komen, zou ik dit boek niet zo snel naast de lesstof laten lezen die de belijdeniscatechisanten al lezen.

Over *Op leven en dood* ben ik met het oog hierop enthousiaster.

Boston schrijft over vragen die ook in de eenentwintigste eeuw nog altijd actueel zijn. Jongeren hebben ook vandaag vragen over: Waar komt het kwaad vandaan, wat gebeurt er op de oordeelsdag, wat is het wezen van de hemel en de hel, wanneer kan ik weten wedergeboren te zijn? Op deze en andere vragen worden antwoorden gegeven waarmee onze jongeren hun winst kunnen doen. Het mooie is dat er dan aan de hand van deze 'leerstof' direct een persoonlijke toespitsing is om verder over door te spreken. Daar, zo is steeds weer mijn ervaring, hebben jongeren behoefte aan! Ik ben ervan overtuigd dat deze gesprekken, waar dit boek wellicht bij kan helpen, een middel zijn in de hand van de Heilige Geest om onderwijst te geven over allerlei geloofsvragen en Bijbels zicht te geven op wie wij zijn en wie de Heere is.

Capellen



Wist u dat...

- ... U vragen die betrekking hebben op de ambtelijke praktijk kunt stellen aan de redactie (jns.prj@solconmail.nl)?
- ... In de rubriek 'De ambtsdrager vraagt...' zal op de gestelde vragen worden ingegaan.
- ... de inhoud van vorige nummers van Ambtelijk Contact een jaar na verschijnen te vinden is op www.digibron.nl?